

De Rosdoek

nr 74

---

heemkundige studiekring
De Acht Zaligheden

Camping

Molenvelden b.v.

Camping Molenvelden B.V.
Banstraat 25
5506 LA Veldhoven
Telefoon 04905-2384 / 1381

**Een eigentijdse en goed geoutilleerde camping
in ons eigen kringgebied.**

Voor kort- en seizoenkamperen!

Met vele recreatiemogelijkheden zowel binnen
de camping als in de onmiddellijke omgeving
ervan, met historische en pre-historische
bezienswaardigheden!

Ook voor Uw familie-, verenigings- en be-
drijfsfeesten is buiten het kampeerseizoen
een passende zaalaccommodatie beschikbaar.

Informatiebrochure gratis op aanvraag.

Th.W. v.d. SANGEN en Zn.

Schatzoeken.

Avonturiers, campeerders,
vissers, wandelaars...
kortom; Iedereen die van
de natuur houdt kan zijn
liefhebberij vergroten met
een C-scope
metaaldetector.

Aanzetten en
zoeken

P. v.d. Putten

Hutakker 3, Valkenswaard
Tel. 04902 - 41717 / 19341

Kampeerboerderij -- Zwembad
»HOEVE-BIESTHEUVEL«

Hoogcasteren 25, HOOGELOON - Tel. 04979-1257

heemkundige studiekring
de acht zaligheden

DE ROSDOEK

Aflevering 74

juli 1995

Verschijnt 4 x per jaar

Redactieadres: Th. v. d. Aalst, Ganzestraat 17,
5527 CA Hapert.
tel. 04977-81671.

Administratie: C. Witmer, Nijverheidslaan 16,
5506 EE Veldhoven.
tel. 040-536568.

De volgende Rosdoek verschijnt in okt. '95

INHOUD:	blz.
Van de bestuurstafel.	2.
Beroepen uit cijnsboek 45044.	4.
Doop- en roepnamen in de 17de eeuw, Deel III.	20.
Van de Boekenplank.	24.
Uit onze buitenlandse Ruilabonnementen	29.
Na vijftig jaar.	31.

VAN DE BESTUURSTAFEL.

Donderdag 15 juni j.l. was voor Brabants Heem een bijzondere dag. Toen werd n.l. de 100ste Kring, de heemkundekring Moerdijk, die bij de Stichting is aangesloten, met enig vertoon welkom geheten.

Dit vond plaats in Oirschot, waar zich ruim 200 afgevaardigden van de kringen met het bestuur en vele genodigden hadden verzameld. Het was een leuke gedachte van het bestuur om de oudste Kring, Boxtel, de jongste Kring welkom te doen heten. Aan de feestelijke avond werkte verder ook, en succesvol, ons "huisorkest" Ut Meziek uit Bergeijk mee.

Brabants Heem telde in 1950: 9 kringen; 10 jaar later waren er dit 20; in 1970: 29; weer 10 jaar later 53; in 1990: 88 en thans dus 100. Hieruit blijkt duidelijk de grote toename der Kringen na 1970. Uit de feestrede van voorzitter Leijten noteerden we verder dat inmiddels al weer door enkele Kringen om aansluiting is verzocht, zodat de stijgende lijn zich wel zal voortzetten.

Een en ander betekent wel dat Brabant momenteel nagenoeg geheel is belegd met Kringen, terwijl verder van de oorspronkelijke streekkringen, net als de onze, er meer opgaan in kleinere plaatselijke Kringen. Ook wij hebben die ontwikkeling ervaren. De conclusie mag gerust zijn dat de daadwerkelijke belangstelling voor de heemkunde in het algemeen, maar vooral die voor het eigen heem, de eigen woon- en leefomgeving, in het bijzonder, enorm is toegenomen. Een verheugende ontwikkeling. Zoals U ongetwijfeld bekend is verzorgt de Stichting Brabantse Regionale geschiedbeoefening, B.R.G. de uitgave: Brabantse Biografieën. In 1990 verscheen in deze reeks deel 1, terwijl in 1994 deel 2 uitkwam. In deze uitgaven zijn de levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Noordbrabanders opgenomen zoals uit de ondertitel blijkt. In deel 1 is o.a. een beschrijving opgenomen van onze streekgenoot P.N. Panken door P. Meurkens terwijl in deel 2 J.J. Wintermans uit Duizel een plaats heeft; beschreven door H. Wintermans en R. Muller. Het ligt in de bedoeling van het bestuur te bevorderen dat ook in de nog volgende uitgaven in deze reeks verdienstelijke streekgenoten worden opgenomen. Hierbij wordt gedacht aan de volgende personen: G. Beex, Hoogeloon; A.P. de Bont, Veldhoven; A.D. Kakebeeke, Eersel; de gebr. Snieders, Bladel; Meester Rijken, Veldhoven en H.H. van de Zanden uit Eersel. Mochten U, lezers, nog meer "bekende en onbekende NoordBrabander" bekend zijn, laat ons dat dan weten. Wij kunnen dan nagaan op eventuele opname dan tot de mogelijkheden behoort. De redactie van De Rosdoek zoekt auteurs voor de op te maken levensbeschrijvingen met uitzondering van die van H. H. van de Zanden. Hebt U interesse om hieraan mee te werken, laat het dan ook even horen. Wij zullen graag van Uw hulp gebruik maken.

Beroepen uit cijnsboek 45044

1.1 Inleiding

De buurtschappen van de dingbank Eersel in de Kempen die we als uitgangspunt van dit onderzoek gebruiken, zijn nu nog herkenbaar in de dorpen. Soms vinden we ze alleen nog terug in de naam van een buurt, een nieuwe wijk. Waar de buurtschap herkenbaar is gebleven ontdekken we nog iets van vroeger, zoals een fiets- of ijzerwarenaak waar vroeger de smid huisde. In het centrum van Bergeyk hebben we de fietszaak van Jan Schellens¹, vroeger een oude smidse. Op de Weebosch is de oude smidse op de hoek met de Witrijtse dijk duidelijk herkenbaar. Op het Loo in Bergeyk was er vroeger de smid van Poppel en op het Eikereind de smid van Engeland.

Hoe was het vroeger met deze beroepen in de buurtschappen? Uit een studie van de cijnsboeken van 1350 tot 1550

² komt een samenleving naar voren die wordt gekarakteriseerd door kleinschaligheid : kleine buurtschappen waar men in kleine groepen als "geburen" met elkaar leefde. Vaak hadden de geburen een hoge graad van verwantschap. Deze studie van de cijnsboeken beoogt om het beeld van deze Middeleeuwse samenleving verder op te bouwen. Een van de aspecten in de samenleving zijn de beroepen en de nijverheid. We zullen hiervan een beeld schetsen, zoals dat naar voren komt uit onze studie van de cijnsboeken. De vragen die we ons stellen zijn : welke beroepen waren er, waar werden ze uitgeoefend, wat was hun concentratie en verzorgingsgebied? Ging het beroep over van vader op zoon? Welke positie namen de beroepspersonen in de samenleving in?. Wat was hun vermogen tov van de bevolking?. Hadden de centra van Bergeyk en Eersel een speciale verzorgende functie en woonden er ambachtslieden?

¹ Jan Schellens heet onder Bergeykenaren "Jantje de Smet".

² publikatie in voorbereiding in Noord Brabants Historisch Jaarboek 1996 door de auteur.

De cijnsboeken van de hertog van Brabant blijken de meest interessante bronnen te zijn om 2 redenen : 1- de hertog was de grootste grondheer in deze streek : hierdoor komt het dat vrijwel elke inwoner aan de hertog cijns moest betalen en in het cijnsboek vermeld wordt, 2- de gegevens in de bron zijn volledig, goed leesbaar en formeel opgeschreven en waardoor ze geschikt zijn voor een systematische benadering.

Wat is een cijns?. De cijns was aanvankelijk (ca.1100-1200) een vergoeding voor het gebruik van de grond van een cijnsheer. De cijns die eerst in natura werd betaald werd later omgezet in geld. Dat geldbedrag devalueerde door geldontwaarding, zodat van een vergoeding nauwelijks meer kon worden gesproken (het cijnsbedrag zelf bleef konstant) : bijvoorbeeld in de 15-de eeuw betaalde men voor de grondpacht in deze streek ca. 100 maal meer dan voor de cijns. Wat overbleef was een registratie en erkenning van de feodale en grondrechtelijke macht van de cijnsheer. De cijnsboeken registreren het ontginnen en in gebruik nemen van het land in deze streek en zijn daardoor van grote waarde voor wie de landbouwgeschiedenis van de streek bestudeert. Daarnaast zijn de cijnsboeken een rijke bron voor familienamen, veldnamen, familierelaties, andere relaties, netwerken en clans.

Bij de studie van de beroepen hebben we gebruik gemaakt van de beroepsindicerende familienamen uit het cijnsboek van de hertog van Brabant³ van de dingbank Eersel. Het cijnsboek bestrijkt een periode van 1375-1450 en een gebied dat de volgende gemeenten omvat :Eersel, Hoogeloon, (Hoog)Casteren, Duizel, Steensel, Bergeyk, Riethoven, Westerhoven, Dommelen, Borkel en Schaft. Hierbij dienen we echter eerst na te gaan of de beroepsindicerende namen uit het cijnsboek het beroep van de naamdrager aangeven danwel overgeleverd zijn (automatisch van vader op zoon overgaan). Aanwijzingen voor dit laatste zijn de genitiefvorm van de naam, zie bijvoorbeeld "smeeds" voor het beroep smid. Om dit na te gaan hebben we

³ARBR, censier Eersel nr 45044 (1448)

verschillende methoden gebruikt. Op de eerste plaats kunnen we via de familie relaties en de patroniemen uit het cijsboek nagaan of de beroepsnaam kan zijn overgeleverd. Soms wordt het beroep aangeduid met een bijnaam, dus naast de familienaam : of vindt men een aanduiding in de vorm bijvoorbeeld : "Johan die Smyt van Steensel". In dat geval beoordelen we de beroepsaanduiding als zeker. Het is niet uit te sluiten dat men heeft willen aangeven in het vorige voorbeeld dat Johan van het dorp Steensel afkomstig was, het is echter zeer wel mogelijk dat hij de enige smid was van het dorp Steensel.

P. Hoppenbrouwers vindt in zijn proefschrift over het land van Heusden⁴ weinig van deze namen terug. Hij neemt aan dat het beroep alleen zeker is in die gevallen dat de naam door het lidwoord "de" wordt voorafgegaan, zoals bij Jan de Smid.

1.2 Inventarisatie

We geven eerst een overzicht van het aantal personen met een beroepsindicerende naam per buurtschap uit het cijsboek in tabel 1.1. De buurtschappen in tabel 1.1 zijn gerangschikt naar grootte van de totale cijs. Dit is een indicatie voor de grootte van de buurtschap, mits de hertog er de enige cijsheer was. Dat was voor de meeste buurtschappen het geval. Uitzonderingen hierop zijn : de centra van Eersel en Bergeyk (resp Dijken en Eikereinde), Westerhoven, Heiereinde en Walik in Riethoven, de Lage Berkt en de Broekstraat in Bergeyk en Hoog Casteren⁵.

⁴P. C. M. Hoppenbrouwers, "Een Middeleeuwse Samenleving, het Land van Heusden (ca. 1360-1515)", *Historica Agriculturae* XXV, diss. Landbouwuniversiteit Wageningen, ed. NAHI Groningen (1992) p264.

⁵zie hiervoor de publikatie van de auteur in voorbereiding in het Noord Brabants Historisch Jaarboek 1996.

Tabel 1.1 : overzicht van het aantal personen met een beroepsnaam per buurtschap uit het cijsboek 45044 van de hertog van Brabant (1375-1450).

buurtschap	grootte in denari	1	2	3	4	5	6	7
Weebosch en Witrijt	2,037	1					2	
Steensel	1,702	2					5	
Borkel en Wederiksbruggen	1,460			1		1	1	
Berkt	1,137				1		3	
Loo en Hongarije	1,077	2	2			2	3	1
Stokkelen	1,050	1					4	
Domnellen en Venberg	788					2	4	
Schadewijk	677	1				1	2	
Dijken en Kortkruis	573	6	1		9		3	
Loven en Westerhoven	563	2		1		1	1	
Kercasteren	549	2		3	3		7	
Boevenheuvel	504				9			
Eikereinde	416	2	2		3			
Broekhoven	406		1				2	
Voort	385		2				2	
Heesch	378		1					
Aa	344						1	
Stevert						1		
Duizel	289	1					6	3
Boksheide	267						1	
Boshoven	248						3	
Hoogeloon	245	2		2	2		2	1
Heestert								1
Broekstraat	184	1		1			2	
Westerhoven	179						1	

Noot: de cijfers per kolom betekenen het volgende:
 kolom nr 1: smid of faber
 kolom nr 2: snieder cq kleermaker cq sartoris
 kolom nr 3: schoenmaker cq sutoris
 kolom nr 4; rademaker of wielmaker of rotificis
 kolom nr 5: mulder of multoris
 kolom nr 6: verzameling van ambachten waaronder
 kuiper, leermaker, timmerman, wever, volder,
 schrijnmaker, ketelbuter, grutter, lepelmaker,
 moutmaker, wageman, kerrener.
 kolom nr 7: bakker of pistoris

We hebben de beroepen die veel voorkomen uitgesplitst. Uit tabel 1.1 zien we dat er geen verband is tussen de grootte van de buurtschap (uitgedrukt in totale cijns met cijnsmaat denari) en het aantal personen met een ambacht: een grote buurtschap zoals de Weebosch heeft er juist weinig en een kleine buurtschap zoals Duizel heeft er veel. Verder valt op dat bepaalde beroepsnamen gekonsentreerd lijken te zijn in 1 of 2 buurtschappen, zoals de "rademakers" in de buurtschappen Boevenheuvel en de Dijken. Dit laatste wijst op overlevering van de beroepsnaam. De beroepsnaam is dan een familienaam geworden die van vader op zoon overgaat. Zoals reeds gezegd is de verwantschap binnen een buurtschap groot te noemen. Om dit te onderzoeken hebben we waar mogelijk een stamboom per persoon met de beroepsindexerende naam gemaakt. Via deze stamboom kunnen we nagaan of de beroepsnaam overgeleverd is, dan wel of er een echt beroep mee wordt aangegeven. Grond als enige teken van vermogen werd vrijwel niet van de hand gedaan, tenzij tussen leden van dezelfde familie (onder andere door vererving): hiervoor vinden we vele aanwijzingen in het cijnsboek. Dit maakt het opstellen van stambomen eenvoudig, omdat hierdoor bijna elke overdracht tussen 2 personen in het cijnsboek een familierelatie aangeeft. Deze relatie kan nog allerlei vormen hebben, zoals schoonzoon-schoonvader relatie. De vader-zoon relatie (en patroniem) worden in het cijnsboek altijd expliciet aangegeven, zodat de direkte familielijn onmiddellijk duidelijk is.

Bij het samenstellen van de stambomen komen we allerlei merkwaardigs tegen waarvan we hieronder enkele voorbeelden geven. Tegelijk zullen we per

beroep aangeven waar we de echte beroepsaanduidingen tegenkomen en waar ze zijn overgeleverd. We doen dit bij 4 van de meest voorkomende beroepsnamen uit het cijnsboek.

1.3 De smid

We beginnen met de beroepsgroep smid waarvan we mogen verwachten dat er per buurtschap minstens een werkzaam is geweest. Veel relaties in de stambomen die we hebben gemaakt van de smeden zijn in rechte lijn en vaak komt "faber" slechts bij een persoon voor in de stamboom. Dit wijst er dus op dat we hier rechtsreeks te maken hebben met de persoon die het beroep smid uitoefende. Een viertal netwerken zijn wat groter en worden in de appendix opgenomen. Via deze weg komen we "johan faber" tegen die "in den eycken hertganck" in Bergeyk een kleine uitvang verwerft anno 1445.

Twee broers in Steensel, Henrik en Johan zijn mogelijk smid geweest, als tenminste Johan die Buscher hun vader is geweest. De vader⁶ die zijn naam "Buscher" aan zijn moeder ontleende en misschien geboren is op de Heinshovel in Eersel, was zeker een smid want zijn beide zonen hebben als toevoeging bij de naam "zoon van johan die smyt van steensel". Simon hannemans filio johan filii henrici faber wonende op de buurtschap Kortkruis in Eersel komt uit een familie van smeden: zijn vader was "johan filius henrici fabri dicti hanneman", zijn grootvader "henricus trude smeeds" en zijn oom "willem faber de loon". We zien hier alle elementen terug die wijzen op een beroep: een tweede naam en de plaatsnaam. Of Simon zelf ook smid is geweest blijft onzeker: zijn familienaam "hanneman" staat vooraan, hetgeen erop kan wijzen dat hij geen smid was.

Henrik Faber is smid in Casteren en zijn zoon (of schoonzoon) Willem gaat door voor smid in Hoogeloon (Loon). Het cijnsboek gebruikt hier de beide varianten "faber" en "smeeds" voor de familienaam. Hier moeten 3 generaties smeden aan het werk zijn geweest: de genitiefvorm "smeeds" als variant van de

⁶ de vader komt voor als "johan die buscher filio johannis de heyshovel" (folio 150v3)

familiennaam van Henrik betekent dat de vader van Henrik ook smid moet geweest zijn. In deze clan zien we dus 3 generaties smeden.

Via de tweede naam komen we meer personen op het spoor die het beroep smid uitoefenden : op de Dijken in het centrum van Eersel moet een smid gewerkt hebben die genoemd werd in het cijnsboek als : "johan faber zoon van wouter helsen". Volgens de stamboom is "helsen" de familiennaam, en "faber" de beroepsnaam. De bovengenoemde Johan Faber bezat "het oude huis", ergens op de Dijken gelegen in het centrum van Eersel en verwierf een uitvang aan het "siggenven" anno 1435.

Tot slot vinden we in het cijnsboek nog enkele aanduidingen van een smidse resp in Kercasteren en in Eersel : "de domo faber" (142v1) die op Henrik zoon van Henrik Meester overgaat, geen smid dus en : "domo dicta smisse" (68r3) die van "johan fabris de eersel" overgaat naar Henrik zoon van Willem Skoordens.

1.4 Rademaker

Zoals we boven reeds opgemerkt hebben vinden we clusters van personen met de naam rademaker in bepaalde buurtschappen. Op de Dijken in Eersel vinden we voor 1450 9 personen met die naam, op de Boevenheuvel zijn het er 9, in Casteren en Loon samen 5 en op Eikereinde in Bergeyk zijn er 3. Dit wijst erop dat de naam is overgeleverd.

We kunnen voor de Rademakers 8 verschillende stambomen onderscheiden. "Paul rotificis" die zich in de 14-de eeuw op de Dijken gevestigd moet hebben heette naar we vermoeden ook "Kenen"⁷. Op grond van de tweede naam nemen we aan dat hij het beroep rademaker heeft uitgeoefend. Zijn naam komt in de volgende versies voor in het cijnsboek :

---

⁷folio 135r1 zegt: "Paulus filius naturalis margareta filie cristiani kenen pro henrico filio cristiani kenen pauli de hereditate op te dijck" en "idem paulus pro liberis naturalis margareta filia cristiani kenen pauli rotificis"

kenen
pauli
kenen pauli
kenen pauli rotificis
pauli rotificis

De bovengenoemde Paul, die getrouwd is met "katerina cupers", is stamvader van 4 generaties die lopen tot 1450 en zijn bijnaam rademaker blijkt daarbij te zijn overgeleverd. We nemen aan dat geen van zijn nakomelingen het beroep heeft uitgeoefend. Een van zijn schoonzonen "johanne filii hermanni rotificis" is zeker rademaker geweest want zijn vader, "hermanni jutte de loen"⁸, heeft de beroepsnaam niet en evenmin een andere broer, Jutte⁹. We merken nog op dat 2 schoonbroers van Johan Hermanni : Johan en Kristiaan (zv Willem) van beroep bakker resp rademaker zijn geweest. "Petro die piper" is een van de erfdelers van Paul¹⁰ : het is niet moeilijk om ons Peter als "pijper" (=doedelzakspeler) voor te stellen spelend op een bruiloft net als op een schilderij van Pieter Breughel dat overigens een eeuw later pas wordt gemaakt.

Mogelijk is Godefridi Kenens (ca. 1400) aan de bovengenoemde Paul verwant. Zijn naam wijst erop dat hij uit Lommel komt. Zijn bezittingen, die op het Eerselse gedeelte van de Boevenheuvel liggen, zijn

---

⁸folio 120r5

⁹folio 99r4 zegt hierover: "jutte filii hermanni jutte de loen de hereditate hermanni patris.." : Herman als voornaam is zeer zeldzaam en op grond hiervan kunnen we gevoegelijk aannemen dat "johanne filii hermanni rotificis" zijn broer is.

¹⁰ zie folio 135r1

afkomstig van de feodale heer Gerard de eyke¹¹. Hij krijgt ze niet rechtstreeks van Gerard want deze tekent akten op het einde van de 13-de eeuw. In het cijnsboek zijn de tussenliggende eigenaren echter weggelaten. Godefridi Kenens draagt zijn bezit over aan Simon en Johan, die naar we vermoeden zonen van hem zijn met als beroep rademaker, te oordelen naar hun naam "rotificis"¹². Voor de onechte zoon Daniel van Simon is dit al niet meer zeker. Alle nakomelingen van Johan heetten eveneens rademaker. Hier is de naam een familienaam geworden die wordt overgeleverd.

Soms komen we andere relaties op het spoor die we niet verwachten bij het opstellen van een stamboom: "jacob filii johannis rotificis" komt in het bezit van een perceel van zijn grootvader godefridi Kenens via Katerina weduwe van "henrici filii elye blocs". Hij wordt schoonzoon genoemd van wijlen Henrik Ely Bloks die aangeduid wordt als "videlicet"¹³. We vermoeden hier een voogdijschap dat we als volgt hebben gerekonstrueerd: Jacob krijgt Henrik Ely Bloks als voogd toegewezen, door vroegtijdig overlijden van Johan rotificis zijn vader en van zijn moeder. Jacob trouwt met een van de dochters van zijn voogd, echter zijn erfenis van vaderszijde ontvangt hij van de weduwe Katerina van de voogd. Hij draagt zijn bezit over aan een schoonbroer. We merken nog op dat Henrik Ely Bloks van een vooraanstaande familie was in het centrum van Bergeyk, waarvan de naam "het

¹¹ folio 94r3: "Gerard de eyke et alys suis hereditatibus" 15 denari nov en folio 96v3 9 denari novalis

¹² de naam "rademaker" van Simon en Johan is niet overgeleverd te oordelen naar de naam van hun vermoedelijke vader, "Godefridi Kenens de Lommel de Bovenhovel".

¹³zie folio 75v3, "videlicet" betekent ook "zeker", maar kan in de Middeleeuwen een andere betekenis hebben gehad, bijvoorbeeld "voogd"

Elen goed" als leengoed van Herlaar¹⁴ overgeleverd is voor hotel Beukenhof tegenover de Eerselse Dijk op het Hof.

Een andere bijzonderheid die we niet onvermeld willen laten is de volgende: Gertrude een van de dochters van Johan Rademakers moet een ongehuwde moeder zijn te oordelen aan de naam van haar zoon: "johannes filius gertrude filie johannis rotificis de bovenhovel", immers de vader wordt niet genoemd of was onbekend.

Op de Boevenheuvel kunnen we een derde stamboom maken met een echte rademaker omstreeks 1450: "johan zoon van johan rotificis de bovenhovel", die grond verkrijgt van Johan rademaker zijn vader. Deze Johan was getrouwd met een dochter van Nout (Arnold) Nouts, die we reeds eerder zijn tegengekomen bij het hoofdstuk over het erfrecht¹⁵. Deze Nout behoort tot een belangrijke familie die verwant is aan de Udemans een feodale heer die konnekties heeft met Herlaar en mogelijk op de watermolen van Keersp woont.

In Bergeyk treffen we 4 rademakers aan, te oordelen naar de toevoeging van een plaatsnaam aan hun naam: op het Loo "johan filius johan rotificis de eyck" en op de Berkt: "arnold filius arnold rotificis de eyck". Deze Arnold Rademakers, zoon van Arnold ontving grond van Arnold zoon van Arnold Bergmans, die zeer waarschijnlijk zijn vader is geweest. In dat geval moet Arnold de eerste rademaker in de familie geweest zijn, want zijn grootvaders naam was ook Bergmans. Het beroep ging dus niet over van vader op zoon. We geven hieronder de stamboom weer die rechtstreeks uit het cijnsboek volgt¹⁶:

¹⁴P.N.Panken, A.F.O. van Sasse van Ysselt, "Beschrijving van Bergeyk", Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen nr 9, p129.

¹⁵D Vangheluwe, "De Rosdoek nr 72, dec 1994, p13.

¹⁶zie folio 60v3

arnold filii johannis de ponte

arnold filius arnoldi filii johannis de ponte

arnoldus filius arnoldi rotificis de eyck

De bovengenoemde Arnold rotificis kan het vak geleerd hebben bij twee andere rademakers in Bergeyk: Johan zoon van Ludo of bij Willem zoon van Peter, beide aangeduid met "rotificis de eyke" en met bezit op Eikereinde en Boevenheuvel. (zie resp 4-de en 8-ste clan)

In een alleenstaande netwerkje in Kercasteren vinden we de rademaker Henrik zoon van Wouter, te oordelen aan de toevoeging "rotificis de kercasterle" aan zijn naam.

We besluiten met een overzicht van het aantal rademakers per buurtschap over het studiegebied. Hierbij gebruiken we de periodisering van het cijnsboek met periode 1, de periode rond het afsluiten van het cijnsboek (1435-1450), periode 2 een generatie ouder (1410-1435) en periode 3, de periode voor 1410.

Tabel 1.2 : overzicht van het aantal personen per woonplaats waarvan we op grond van de beroepsnaam in het cijnsboek 45044 denken dat ze het beroep rademaker hadden. De aantallen zijn nog uitgesplitst per periode met periode 1: 1350-1450, periode 2: 1410-1435 en periode 3: 1375-1410.

periode	plaats	aantal : zeker	aantal: onzeker
3	Dijken	3	
3	Casteren	2	
3	Boevenheuvel		1
2	Casteren	2	
2	Bergeyk	2	
1	Bergeyk	2	
1	Boevenheuvel	1	

We vinden het bezit van de rademakers bij voorkeur in

de dorpcentra van Eersel en Bergeyk en merkwaardig ook in Casteren en op de buurtschap Boevenheuvel. De centra van de beroepsuitoefening zijn in de oudste periode de Dijken in het centrum van Eersel en Casteren en in de jongste konsentreert de beroepsuitoefening zich in het centrum van Bergeyk en in (Hoog)Casteren.

Het valt op dat we het beroep rademaker over alle perioden verspreid in de dingbank aantreffen en dat vrijwel zeker 4 personen er gelijktijdig mee bezig waren in het studiegebied. Enkele families zoals de Kenens behoren tot de bovenlaag van de geburen. Dat de rademakers als ambachtslieden grondbezit hadden hoeft niet te verbazen, het betekent niet dat ze ook landbouwers waren. Het grondbezit moet in die tijd eerder gezien worden als vermogen dat iemand aanzien gaf in de gemeenschap en in dat licht bezien zullen de rademakers eerder hun grond in bezit houden en verhuren. 4 rademakers op een geschat aantal inwoners in het cijnsgebied van 6000¹⁷ betekent een konsentratiegetal van 0.7 op 1000 inwoners, hetgeen redelijk hoog is, zeker als we in aanmerking nemen dat we misschien niet alle rademakers gevonden hebben. Op de Veluwe, een gelijkwaardig gebied, werkt in 1745 in elke kerspel een rademaker¹⁸. Het transito-verkeer door de Kempen vereiste blijkbaar het nodige onderhoud aan de karren en de wegen eisten hun tol aan wielbreuken. Van ouds is karvervoer een tak van nijverheid die in de Kempen wordt uitgeoefend. In het cijnsboek nr 45055 dat de opvolger is van het cijnsbron dat hier de basis is van de studie, komt de beroepsnaam "kerreners" 3 maal voor op de Berkt

¹⁷ we vinden gemiddeld over elke periode ongeveer 1000 eigenaren en we nemen aan dat elke eigenaar 6 verwanten had die van hem afhankelijk waren. In totaal dus 6000 inwoners over het gebied van Hoog Casteren, stukje Hoogeloon en de (huidige)gemeenten Duizel, Eersel, Steensel, Bergeyk, Riethoven, Westerhoven, Dommelen, Borkel en Schaft.

¹⁸de Vries p591.

over de periode ca.1450-1475¹⁹. Aleid en Maria blijken hier dochters te zijn van "Wouter Karners". Kijken we naar de overeenkomstige cijnspost in het oudere cijnsboek dan blijkt dat Aleid haar bezit heeft gekregen van Wouter zoon van Johan Oskens²⁰. Dit is vermoedelijk haar vader, waaruit volgt dat Wouter Oskens de bijnaam "karners" had en het beroep van vrachtvervoerder uitoefende omstreeks 1450. We zullen hierop terugkomen bij het bespreken van de concentratiegetallen van alle beroepen.

1.5 de Wevers

Uit het stamboom onderzoek bij de wevers blijkt dat het aantal wevers zich in de oudste periode (periode 3) konsentreert in het Eerselse gedeelte van de dingbank. Tabel 1.3 geeft een overzicht.

Tabel 1.3 : het aantal wevers per periode in het cijnsboek nr 45044 (1375-1450) uitgesplitst ove de gemeenten Bergeyk en Eersel en per periode.

nr	periode	Eersel (*)	Bergeyk
1	1435-1450	3	1
2	1410-1435	2	0
3	1375-1410	9	1

*) inclusief Duizel, Loon, Kercasteren, Steensel

¹⁹Aleid dv wouter kerreners op de Berkt (f32r5, 104r3, 114r2)
Maria dv johan kerreners op de Berkt (f44r1, 114r2)

²⁰zie folio 153v2

Hoewel de lengte van periode 3 niet duidelijk af te bakenen is, mogen we toch zeggen dat het beroep in de oudste periode in Eersel het meest voor komt en daarna afneemt. In het Bergeykse gedeelte van de dingbank komt het beroep bijna niet voor.

Uit de stamboom komen we gevallen tegen waarbij de naam 'wever' aan het nageslacht wordt doorgegeven en een vast bestanddeel van de familienaam vormt. In andere gevallen zoals bij Peter Baten bestaat de naam "wever" slechts tijdelijk: Peter textoris is de zoon van Johan Baten. Een van zijn zonen heet weer Johan Baten, een andere zoon, Mathias wordt vermeld als: "matias zv peter textoris de steensel". Peter is hier duidelijk de wever van Steensel. We geven hieronder een stukje van deze lijn in de stamboom weer²¹:

```

henrici baten
|
(johan)
|
peter textoris filius johan baten
|
mathias filius peter textoris de steensel

```

Johan Textoris, die wordt vermeld als "johan filius cortdirx filii henrici textoris"²², erft van zijn moeder, die een dochter is van Johan Hanneman. Zijn moeder die wordt genoemd "heilwige relicta theoderici textoris filio johannis hanmans", komt uit de vooraanstaande familie van Johan Hanne of Hanmans die op de Dijken in Eersel woont en waarin ook een rademaker voorkomt (clan 6). Uit de voorgaande citaten halen we dat Theodorus de stiefvader is van Johan textoris en dat zijn echte vader Cortdirx heette. Zijn moeder is naar we aannemen na het overlijden van haar eerste man, voor de tweede maal getrouwd met Theodorus Textoris. Henrik "textoris de dale" zet het bedrijf van zijn

²¹zie folio 70r5

²²zie folio 107v5

vader Godefrid Textoris verder in de buurtschap Dalem. Een broer van hem, Theodorus erft een uitvang "juxta die donck"²³ van Marie de weduwe van Henrik van der Donk, die mogelijk zijn vrouw is. De percelen komen vervolgens in handen van een vooraanstaande familie in Eersel: "jacob zoon van reyners hanegreefs".

In een andere stamboom (clan 7) ontmoeten we Willem de zoon van "michaelis multoris". "Michiel" is geen voorkomende naam voor mannen, in die periode, wel de voornaam "Mechtelt" voor vrouwen. Omdat Willem Michaelis een perceel overneemt van Johan zoon van Willem Mechtelden²⁴, leggen we een verband met de familienaam "Mechtelden" en we nemen aan dat Johan de zoon is van Willem Michaelis. Uit de dubbele naam van Willem weten we zeker dat hij molenaar is geweest (multoris). Een tweede bijzonderheid is dat Johan Mechtelden erft van Willem "textoris de scadewijk", een wever die werkt op de buurtschap Schadewijk.

In Hoog Casteren treffen we een vrouwelijke weefster Heilwich aan: "heilwig masen textoris". Het is niet uit te sluiten dat de tweede naam slaat op de vader. Nemen we het citaat echter letterlijk dan staat er dat haar familienaam Masen is, haar bijnaam en haar beroep : textoris.

In de stamboom van de familie van de Vliet (clan 8) is de stamvader een wever: Henrik zv Henrik Textoris. Hij geeft alleen zijn voornaam door aan zijn zoon Henrik, die wordt genoemd "henrico filio quondam henrici van de vliet"²⁵. Opvallend en weining voorkomend is dat een van de dochters, Catherina naar de moeder wordt genoemd : "katerina filia marie van de vliet". Mogelijk is ze een onecht kind, maar niettegenstaande dat, erft ze toch. De van der

²³zie folio 107v2

²⁴zie folio 149r6

²⁵zie folio 115v5

Vliet's geven een weiland aan elkaar over dat de Langvoort wordt genoemd en gelegen is in de buurtschap de Broekstraat in Bergeyk. De veldnaam "Langvoort" bestaat nog steeds en is aanwezig in onze toponiemische verzameling²⁶. Enkele percelen tegen de Langvoort aan gelegen heten de Vlieten : het zijn weilanden die zo genoemd zijn omdat ze stroomopwaarts van de watermolen gelegen zijn en regelmatig overstromen doordat het waterpeil bij de watermolen voor het malen wordt opgestuwd. De familie is vrijwel zeker naar deze percelen genoemd. Juist op deze percelen wil het Waterschap een natuurgebiedje aanleggen, waarbij de Keersop weer moet kronkelen zoals vroeger. Helaas houden ze geen rekening met de historische waarden van het gebied.

Samenvattend vinden we bij de wevers vaak een dubbele naam met naast de familienaam een beroepsnaam die als (persoonlijke) bijnaam werd gebruikt. Of de beroepsnaam een bijnaam voor een bepaalde persoon is en zijn beroep aangeeft blijkt uit de stamboom als de naam niet overgaat op de kinderen.

We zien bij de wevers vele verbindingen in de stambomen met andere beroepen : een volder, een bakker een mulder. Het lijkt erop dat de beroepsgroepen die niet aan de landbouw gebonden zijn, nauwe banden met elkaar onderhouden : er wordt meer getrouwd tussen deze families. Het beroep gaat slechts in een enkel geval over van vader op zoon. Verrassend is het om ook een vrouw met dit beroep aan te treffen. Een vrouw met als beroep wever komen we ook tegen in de 17-de eeuw in Riethoven. Hierbij is een testament waarbij een vrouw, Marie de dochter van Laurijs Peters, "het weefgetouwe met de scheer raem ende geheel gereetschappe daertoe behoirende metten gairen cleyn ende groeff, daer sij haar mede is generende" krijgt toebedeeld.²⁷

(wordt vervolgd)

D. Vangheluwe.

²⁶D Vangheluwe, "Toponiemische verzameling Bergeyk, 31 dec 1989, Stichting Eicha Bergeyk.

²⁷R23, Bergeyk, folio 9 (31 marty 1612)

DOOP- EN ROEPNAMEN IN DE 17de EEUW.
DEEL III.

Bijlage 8.

Voornamen weeskinderen 1612 in
Belgische en Nederlandse Kempen samen

<u>Jongens</u>		<u>Meisjes</u>	
Abraham	1	Anneken	16
Albertus	1	Appolonia	1
Alixandre	1	Barbara	
		+ Barbel	3
Allonco	1	Beijken	5
Andries	2	Catharina e.d.	10
Anthonie	9	Celiken: zie	
		Seliken	
Ariaen	5	Clara	
Arnout		+ Clerken	4
+ Aerdeken	3	Cornelia	2
Augustijn	2	Christina	
		+ Stijnken	2
Balthazar	3	Dingken	4
Bartholomeus	3	Eeltken	1
Benedicto	1	Elisabeth e.d.	16
Carel	5	Geertruijt	
Christiaen		+ Truijken	5
+ Stijnken	2	Glaudij	2
Christoffel	1	Grietken:	
		zie Margriet	
Claesken	2	Helena	2
Cornelis		Icken	1
+ Neelken	9	Isabeel	2
Daniel	3	Jasperijn	1
Davit	3	Jenne	1
Dieltken	2	Jennet	1
Dirick: zie		Josijnken	
Henderick		+ Gosijnken	2
Domingo	1	Leonora	1
Elias	1	Lisken: zie	
Emanuel	1	Elisabeth	
Francisco e.d.	9	Liven	1
Geeraert	3	Lijnken	10
Gielen:		Magdalena	10

zie Machiel		Maijken,	
Goyvaert	1	Maria e.d.	60
Gregori	1	Margriet	
Gores	1	+ Grietken	12
Guilliam	3	Naenken	1
Gijsbrecht		Neesken	1
+ Gijsken	2	Paschijnken	1
Hansken:		Perijnken	4
zie Jan		Raphel	1
Henderick		Saba	1
+ Dirick	9	Sara	
Huegen	1	+ Sarken	3
Innocentius	1	Seliken	1
Isaac	1	Steijnken:	
Jacob	5	zie Cristina	
Jacques	12	Susanne	5
Jan + Janneken		Tanneken	7
+ Hans	97	Truijken:	
Jan Baptista	1	zie Geertruijt	
Jaspar	1	Ursela	1
Jeronimus	1		---
Joris	1		201
Lambrecht	1		---
Lauwerijs	3		-----
Lenaert	2	Joosken	2
Louwiskens	4	Machiel	
Marcus	1	+ Gielen	6
Martin		Mathijs	
+ Merten	8	+ Tijsken	3
Melsen	1	Neelken:	
Pauwels	1	zie Cornelis	
Peeter e.d.	19	Philips	6
Reijnier	1	Sebastiaen	1
Silvester	1	Steven	1
Stijnken:		Sijmon	1
zie Christiaan		Thomas	2
Tijsken:		Vector	1
zie Mathijs			---
		Totaal	277

Bijlage 9.

Voornamen van weeskinderen in de
Nederlandse Kempen, 1635.

<u>Jongens</u>		<u>Meisjes</u>	
Abraham	1	Anneken	17
Adriaen	4	Antonet	1
Albert	1	Beijken	3
Andries	2	Catharina	19
Anthonie	5	Clara	4
Artus	1	Cornelia	2
Augustijn	1	Elisabeth	15
Balthazar	2	Engelken	1
Carolus	2	Francijnken	
Christianus	2	e.d.	4
Christoffel	1	Geertruijt	1
Cornelis	4	Helena	2
Daniel	1	Heijlken	1
Franciscus	9	Isabel	1
Gabriel	1	Janneken e.d.	6
Geerart	4	Jenneken	9
Gijsbrecht	1	Juliana	1
Hendrick	6	Lijnken	2
Herman	2	Magdalena	8
Ignatius	1	Margriet	4
Jacobus	9	Maria	
Johannes		Maijken e.d.	33
+ Hans	32	Monica	2
Jan Baptist	2	Sara	1
Jeronimus	2	Stijnken	1
Joos	2	Susanneken	5
Joris	3	Tanneken	1
Laureijs	2	Teresi	1
Lenaert	3	Ursula	1
Louis	1	Walburch	1
Lucas	1		---
Marcus	3	Totaal	147
Mattheus	1		===
Martinus	9	-----	
Michiel		Nicolaes	6
+ Gillis	4	Norbertus	1
Paschier	1	Paulus	1
Philips	3	Petrus	18

Rochtus	1	Roelant	1
Sijmon	1	Thomas	3
Wilhelmus		Wouter	1
+ Guilliam	5		---
		Totaal	167
			===

Bijlage 10.

Voornamen van weeskinderen uit Antwerpen
in Nederlandse Kempen, 1653.

<u>jongens</u>		<u>Meisjes</u>	
Abraham	1	Adriaentien	1
Adam	1	Agnes	2
Adriaen	3	Alexandrina	1
Andries	4	Anneken	26
Anthonis	4	Anthonet	2
Artus	2	Barbara	4
Augustijn	1	Beatrice	1
Bavo	1	Beijken	2
Cornelis	3	Catharina	21
Daniel	3	Christina	1
Dominicus	2	Clara	1
Franciscus	18	Cornelia	3
Geerard	1	Elisabeth	15
Guilliam	5	Francijn	2
Hendrick	4	Geertruij	2
Huijbrecht	1	Genoveva	1
Ignatius	1	Helena	2
Jacobus, Jacob	9	Hendricxken	1
Jaspar	2	Isabella	2
Joannes	30	Jacquemijn	2
Joannes		Janneken	12
Baptista	7	Jenneken	3
Jeronimus	1	Josijn	3
Jochem	1	Lenardina	1
Joris	1	Louise	1
Joseph	4	Lijntien	2
Lambrecht	2	Magdalena	2
Laureijs	1	Margriet	9
Louis	1	Maijken,	
Manuel	1	Maria e.d.	37
Marcus	1	Martijntien	1
Matheus	1	Mechelijntien	1

Maximiliaen	1	Mendina	1
Michiel	5	Petronella	3
Nicolaes	4	Susanne	5
Paulus	6	Sijken	1
Peeter	15	Willelijntien	1
Roelant	1		---
Steven	1	Totaal	175
Thomas	1		===
Wilhelmus:			
zie Guilliam			
Wouter	2		

Totaal	153		
	===		

Th. van der Aalst.

VAN DE BOEKENPLANK.

U kunt de uitgaven rechtstreeks bestellen bij het Distributiepunt of via uw boekhandel. In het laatste geval komen er voor u geen porto- en verzendkosten bij.

Distributiepunt Kunst- en Cultuuruitgaven uit Noord-Brabant.
p/a Het Noordbrabants Genootschap,
Parade 17,
5211 KL 's Hertogenbosch,
(073-139484).

1. Volksdevotie.

L. van Liebergen, G. Rooyackers e.a.

Beelden van religieuze volkscultuur in Noord-Brabant. Bedevaartsoorden, gebedsprentjes, heiligenkalenders, rozenkransen, vroomheid in prenten, vrijwel alle aspecten van de volksdevotie komen aan de orde in deze bundel van bijdragen die verscheen ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling. Artikelen van o.m. P.J. Margry, W.Th. Knippenberg en P.van Dael. 187 Pag. afbeeldingen in zwart/wit en literaturopgaven.

Museum voor Religieuze Kunst, Uden. f. 30,--

2. Brabant bouwt in baksteen.

Boek dat de aandacht richt op de rijkdom en variatie van de na-oorlogse architectuur in baksteen in Noord-Brabant. Het bevat vier artikelen over o.a. de Brabantse stedenbouw (Joost Michels), de Bossche School (Hans van der Laan), het beheer van de na-oorlogse gebouwen (Ad van Drunen) en een overzicht in beeld van woonwijken, kerken, kloosters en utiliteitsgebouwen in Noord Brabant. 84 pag. Rijk geïllustreerd.

Het Noordbrabants Genootschap. f. 15,--

3. Brabants Boerderijenboekje.

Informatieve wegwijzer met aanwijzingen en tips over tal van aspecten van het behoud van boerderijen in Brabant. Variërend van de te volgen procedures bij verbouwingen tot het aanvragen van subsidie voor restauratie en onderhoud biedt deze praktische reisgids een houvast aan ieder die op weg gaat in het soms moeilijk begaanbare land van het boerderijbehoud. Geniet, afbeeldingen in zwart/wit, 55 pag. Boerderijenstichting. f. 10,--

4. Brochure boerenerven.

Beknopte handleiding over de eigenschappen van een goed erf. Geschikt voor een ieder die zich bezig houdt met de mogelijkheden van het gebruik van een erf, vegetatie eromheen en suggesties voor de aanleg van een oorspronkelijke erftuin. Geniet, afbeeldingen in zwart/wit, 20 pagina's.

Boerderijenstichting f. 5,--

5. Brochure bovenlichten.

Eenvoudige uitgave over een van de meest in het oog springende details van een boerenwoning: het venster boven de voordeur, ofwel het bovenlicht. Informatieve hoofdstukjes gewijd aan de geschiedenis, de onderscheiden vormen, figuren en symbolen en natuurlijk de levensbomen. Geniet, afbeeldingen in zwart/wit, 16 pagina's. Boerderijenstichting f. 2,50

6. Bloedprocessies in Brabant.

Fotodocumentaire van de bloedprocessies in Boxtel, Boxmeer en Hoogstraten, die uiteenvalt in twee delen, een inleiding over de veranderingen in functie en vormgeving van de bloedprocessies in de afgelopen eeuwen door Peter Jan Margry, met een overzicht van de opbouw van de processies en een weergave in 50 zwart/wit foto's van Rien van Heesewijk van bloedprocessies (1990-1992) in de drie Brabantse dorpen waar nog altijd deze jaarlijkse processies plaatsvinden.

De papieren Tijger, Breda. f. 19,50.

7. Rooms, Rijk of Regentesk,

M. Duyvendak.

Elites en Machtverhoudingen in Oostelijk Noord-Brabant, 1810-1914.

Eerste publicatie in het kader van het bekende Meierijproject Integrale Geschiedschrijving. Boek geeft inzicht in de zich verschuivende machtsverhoudingen in de loop van de 19e eeuw, door ondermeer industrialisatie en de opkomst van nieuwe sociale bewegingen.

Op basis van nieuwe onderzoeksmethoden in de sociale geschiedenis. Over families als de Van Rijckevorsel, Jurgens, Mutsaers etc.

400 pag. met illustraties, index op persoonsnamen, literatuuroverzichten.

Het Noordbrabants Genootschap, f. 39,50.

(Leden Genootschap f. 34,50)

8. Steek dan voor mij ook een kaarsje op, Peter van Soest en Ineke Platel.

Boekje over de Mariaverering in Noord-Brabant, in de vorm van een reisgids langs de vele plaatsen van Mariaverering. Bevat korte artikelen met foto's en literatuuropgave.

Bisdom 's Hertogenbosch, f. 10,--.

9. Kunst voor de ziel.

Devotieprenten staan centraal in dit boek, dat voor een deel in de vorm van een essay ingaat op het ontstaan en productie van devotieprenten, de functie en het gebruik ervan, en voor een deel zesenvertig prenten beschrijft. Deze kleine kunstwerkjes met afbeeldingen van Christus of van heiligen hebben lange en rijke geschiedenis en zijn in de loop der eeuwen op zeer diverse manieren geproduceerd. Voorzien van literatuuropgave, rijk geïllustreerd, 112 pagina's. Breda's Museum, f. 35,--

10. Noordbrabants Historisch Jaarboek 10, dr. L. Pirenne (red.).

Het tiende NHJ bevat een zestal artikelen, onder meer over territorialiteit en landsheerlijkheid in het land van Heusden en de westelijke Langstraat in de 14e eeuw (P.C.M. Hoppenbrouwer), de verdedigingsinspanning door Maria van Hongarije in 1541/'42 (L.V.G. Gorter-van Royen), de richtingenstrijd in Oirschot en Best (M. Roscam Abbing en E. Vink) en de kamer verkiezingen in het district Grave in 1905 (R. de Jong). Tevens de vaste kroniek met besprekingen van recente regionale historische uitgaven.

Gebrocheerd, geïllustreerd, 253 pagina's.

Stichting BRG, f. 29,50. (voor leden Noordbrabants Genootschap f.23,60)

11. Noordbrabants Historisch Jaarboek 11, dr. L. Pirenne (red.)

Het elfde NHJ staat geheel in het teken van het bevrijde Brabant. Bevat bijdragen van overwegend jonge historici, onder meer over de collectieve acties van het volksfacisme Zwart Front in Oisterwijk tijdens de jaren dertig (A. van den Oord), burgemeester Adriaan van Campen (Dinteloord) 1917-1944 (J. Dane), de Boxtelse NSB-burgemeester René Thomaes (M. Cleutjens), het Brabantse NSB-blad De Opstand (J. Didden), de Bossche procureur-generaal baron Speyart van Woerden contra de Brabantse illigaliteit in het bevrijde zuiden, 1944-'45 (J. van Merrinboer) en de verhouding tussen oud-illigaliteit, burgerlijk bestuur en Militair gezag (H. Termeer). Met uitgebreide Kroniek met besprekingen van recente regionale historische uitgaven.

Gebrocheerd, geïllustreerd, 297 pagina's.

Stichting BRG, f. 29,50. (voor leden Noordbrabants Genootschap f.23,50)

12. Zij maakten Brabant Katholiek, dr. J. Peijnenburg pr.

Deel I : van Evangelisatie tot schuurkerken.

Deel II: van Vicariaat tot Vaticanum II.

Twee zeer toegankelijke uitgaven waarin de geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch centraal staat, van de hand van de archivaris van het bisdom. Het eerste over de periode tot de opheffing van het bisdom in de 17e eeuw. Het tweede over de periode vanaf het midden van de 18e eeuw. Respectievelijk 200 en 150 bladzijden, met vele foto's in zwart/wit, notenapparaat en literatuuropgave.

Bisdom 's Hertogenbosch, f. 14,90 per deel.

13. Jikkens merante ! Cor Swanenberg.

Sprokkelen in Brabantse spreuken.

Dialectschrijver/ -deskundige Cor Swanenberg behandelt op onderhoudende, humoristische wijze een groot aantal Brabantse spreuken, waarbij hij vergelijkingen trekt tussen het Meijerijs dialect en het Brabants zoals dat in andere delen van Brabant gesproken wordt. Een aantal bijdragen verschenen eerder in verkorte vorm in Brabantia, tijdschrift voor kunst en cultuur. Nelleke de Laat zorgde voor een groot aantal pentekeningen. 94 pagina's. Adr. Heinen bv Den Bosch, f. 25,--.

14. Bruidssuikers en wittebroodsweken.

Speurtocht naar de achtergrond van veel gebruiken rond de trouwdag en de periode eromheen als de vrijgezellenavond en de wittebroodsweken. Een aardig boekje voor een ieder die het huwlijksbootje instapt.

Geïllustreerd, 96 pagina's.

Nederlands Centrum voor Volkscultuur Utrecht, f. 14,90.

15. Beschuit met muisjes.

Publicatie over de gebruiken rond zwangerschap en geboorte, die soms voor een deel dreigen uit te sterven, soms al een lange voorgeschiedenis hebben. Het boek stelt vragen als waar het gebruik van beschuit met muisjes vandaan komt, hoe we aan de uitdrukking "in de luren leggen" komen en andere en geeft daarop een antwoord. Geïllustreerd, 96 pagina's.

Nederlands Centrum voor Volkscultuur Utrecht, f. 14,90.

C. C.

UIT ONZE BUITENLANDSE RUILABONNEMENTEN.

Bulletin van het interdisciplinair centrum voor Luchtverkenning. No. 17 1994-3.

- Labyrinten en Doolhoven (in het Engels)

Het oude land van Aarschot, december 1994.

- de Mystiek Wijnpers in de Onze-Lieve-Vrouwenkerk te Aarschot
- in de Heerlijkheid vander Hofstadt...
- over Joodse ondergedokenen in het Aarschotse
- de plaatsnaam Schaluin
- oude Aarschotse volksspelen

't Swanekoeriertje, Heist-op-den-Berg, maart 1995.

- de plafondschilderingen in het Hof van Riemen
- vervolg geschiedenis Hof van Riemen
- Heistse taal en uitdrukkingen
- bijdrage tot de Heistse filmgeschiedenis (1929)

idem, april 1995.

- de Antwerpse kunstschilder Evert Larock (1865 - 1901)
- vervolg geschiedenis Hof van Riemen
- aanpassing bestaande klepels voor nieuwe klokken in 1679
- renovatie stukadoorswerk in kerk van Hallaar in 1674

Th. van der Aalst

NOOT VAN DE REDACTIE:

We hebben het artikel van Heer D. Vangheluwe moeten splitsen. In een van de volgende nummers van De Rosdoek zal het tweede deel volgen.

De redactie biedt de schrijver en de lezers haar excuses aan omdat wij door tekorten in het programma voor onze computer niet in staat waren de tekst zó af te drukken als de schrijver en wij het bedoeld hadden.

HB

NA VIJFTIG JAAR.

Ontstellend veel is er, ook het laatste jaar, geschreven over de oorlogsperiode 1940 - 1945. Allerlei boeken en boekjes beschrijven de ellende van deze vijf jaren en de bevrijding van de bezetter. De gegevens, belangrijke en onbeduidende zijn talloos.

Toch is nog lang niet alles geïnventariseerd, niet door de beroepshistorici en evenmin door de staf van de oorlogemusea zoals die van Overloon en Veghel. Daarom proberen wij een begin te maken met de inventarisatie van onechte "letterwoorden". Bij letterwoorden is er eerst de omschrijving en daarna pas de inkorting:

v. Doorne's Automobielen Fabriek wordt DAF.

In de oorlog was alles omgekeerd: eerst OZO en dan pas Oranje zal overwinnen.

Tijdens de bezetting kenden velen hun daad(je) van verzet en probeerden allerlei letterwoorden een betekenis te geven.

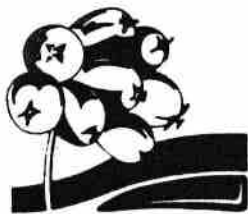
Edah: Eerste dolk aan Hitler.

Bata Best: Blijf altijd tegen
Adolf, blijf Engeland
steeds trouw.

Wie kan dit lijstje aanvullen ? Philips en Verkade en vele andere waren ook niet gebrand op het regime van de nazi's, maar de omschrijving van deze zgn. letterwoorden heb ik niet meer in mijn geheugen kunnen opdiepen. Het onderdrukte volk was destijds zeer inventief; laten we zijn vondsten bewaren. Het resultaat wordt in de Rosdoek meegedeeld.

C. Cornelissen,

(tel. 04970 - 12208)

**heemkundige studiekring
de acht zaligheden**

Nieuw lid:

Hr. H. Hermans,

Hapert.

REDACTIETEAM:

Th. van der Aalst, Ganzestraat 17,
5527 GA Hapert.

H. Backbier, Heike 6,
5512 NJ Vessem.

C. Cornelissen, Nieuwstraat 74,
5521 CD Eersel.

J. van Hout, Oude Provinciale weg 15,
5527 BM Hapert.

A. Kockx, Pottenbakker 44,
5506 GD Veldhoven.

MEULENBROEKS

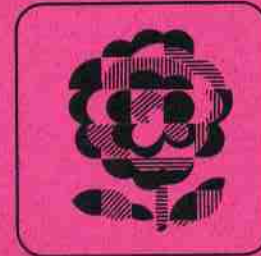
Aannemer van Grond- Weg- en Waterwerken
Zand en grinthandel
De Hoef 12B
5528 CA Hoogeloon
Telefoon 04978-2252
Telefax 04978-1565

IETS TE VIEREN ?

Geef een:

**VVV
GESCHENKBON**

Te besteden in duizenden winkels in heel Nederland!
Te koop in waarden van : 10.= tot 100.= bij:

VVV Veldhoven
Meiveld 1 (Gemeentehuis)
Veldhoven
Tel.: 040-584411
Fax : 040-549110